

----- Original Message -----

From: רותי

To: acad@vms.huji.ac.il

Sent: Tuesday, January 05, 2010 8:40 PM

תשובות האקדמיה ללשון העברית לשאלות לשוניות

התשובות לשאלותיי מובאות מתחת לכל שאלה באדום

כיצד יש לומר ברבים תת־סולם. האם תתי סולמות?

צירופים כגון **אי-שוויון, תלת-אופן, קדם-חובה** וכיוצא בהם אינם צירופי סמיכות אלא צירופי תחילית. התחיליות אינן משמשות כמילים בפני עצמן; הן חלק מן המילה שהן מצטרפות אליה. התחיליות נכתבות במקף.

לתחיליות אין מין דקדוקי משלהן; תת-קבוצה ואי-הבנה הן ממין נקבה, כמו המילים קבוצה והבנה.

ההיגיון נוטה ליידע צירוף מסוג זה, שהוא למעשה מילה אחת בעלת תחילית, בראשם, כגון **התת-אלוף, האי-הבנה, הדו-משמעות, ולרבותם בסופם, כגון תת-אלופים, אי-הבנות**, וכך בדרך כלל נוהגים הלכה למעשה. ואולם כשדנו בסוגיה הזאת באקדמיה נאמר שקשה לצפות מכל הדוברים הבחנה שוטפת בין צירופים כאלה לצירופי סמיכות, ולכן הוחלט שלא להתערב בדרכי היידוע והריבוי. כלומר מי שבוחר לומר אי-השוויון וכיוצא בו אינו טועה. לפיכך אפשר ליצור שש(!) צורות תקינות של תת-אלוף ביידוע ברבים: התת-אלופים, התתי-אלוף, התתי-אלופים, תת-האלופים, תתי-האלופים, תתי-האלוף. בפועל הצורה הנוחה לשימוש היא **התת-אלופים**.

תת-סולם דינו כתת-אלוף, והתשובה שניתנה בעניין תת-אלוף, מתאימה כמובן גם לתת-סולם.

האם המילה "מסליל" במשפט: "משאבים חברתיים מסלילים קבלת תמיכה" היא תקינה?
השורש סל"ל בבניין הפעיל (דוגמת הצורה ששאלת עליה) מובא בספרות ימי-הביניים.
אפשר להשתמש בפועל הזה, ואולם יש לדעת שאין הוא רווח.

האם אפשר להשתמש בתארים כ-שלילית, סטטיסטית כתואר הפועל, למשל: הוא נמצא קשור שלילית ל... הדבר נבדק סטטיסטית... וכד'.

מדובר במעקף של שמות תואר לתוארי פועל. כבר במקרא מצוי המעקף הזה:
(מלאכי ג יד) וכי הלכנו **קדורנית** מפני ה'.

יועצי לשון יעדיפו שלא להשתמש ב'סטטיסטית', ואולם כבר נהוג להשתמש בזה, ונראה שאפשר להשאיר שימוש ב'סטטיסטית' כתואר הפועל. נראה שדין שונה יהיה ל'שלילית'.

אין המילה משמשת או רווחת כתואר הפועל, לפיכך לא נראה להשתמש בה כתואר הפועל.

מה בקשר למילה "חזאי" כמנבא סטטיסטי?

מלכתחילה היה אפשר להשתמש במילה 'חזאי' במשמע 'מנבא סטטיסטי', ואולם כיוון שיחזאי היום ידוע רק כעובד בתחנה המטאורולוגית וצופה את תחזית מזג האוויר, לא נראה נכון להשתמש במשמע של 'מנבא סטטיסטי'. אולי אפשר להשתמש במילה 'חזאי' או 'צופה'.

מה ההבדל בין שמות הפעולה "הקטנה" ו"קיטון", והאם יש הקשרים מיוחדים שבהם מתאים יותר להשתמש במילה "קיטון"?

אני מביאה לפניך את הכתוב במילון המקוון 'רב מילים' בעריכת יעקב שויקה:

הסבר מלא למילה קטון שם ז' reduction

ירידה או צמצום בכמות; ההיפך של 'גידול' (משמש בעיקר בכלכלה ובחשבונאות).

• הפסדי החברה נבעו מקיטון בהכנסות מעבודות בנייה.

אם כן, ב'קיטון' משתמשים בעיקר בכלכלה ובחשבונאות כנ"ל.

במאגר המונחים של האקדמיה ללשון העברית לא הובאה המילה 'קיטון', ואולם תמורת

reduction הובאו המילים 'הקטנה', 'הפחתה' או 'צמצום'.

מכל מקום מילים אלו לא הובאו בהקשר של כלכלה וחשבונאות.

המסקנה היא שאף שהמילה 'קיטון' לא הובאה במאגר, מכל מקום אפשר להשתמש בה,

בעיקר בתחומי הכלכלה והחשבונאות

האם יש התייחסות ברורה של האקדמיה לשימוש ב"בכדי" כתיאור תכלית? בגלל השימוש הרווח כל כך בצורה זו היום חיפשתי את הסיבה במקורות של העברית החדשה בפרויקט בן יהודה ומצאתי עשרות דוגמאות לשימוש ב"בכדי" כתיאור תכלית כמעט אצל כל הכותבים (ביאליק, ברנר, בן ציון, שץ, פרישמן, גורדון, סוקולוב, ז'בוטינסקי, גנסיין ועוד...). האם אין מקום "להכשיר את השרץ"? תודה על שאלתך.

האקדמיה ללשון העברית ממעטת לעסוק בענייני ניסוח.

המזכירות המדעית רשאית להמליץ.

'בכדי' לציון תכלית מאפיין את ספרות ימי הביניים, ונראה שבעקבות ספרות זו הכותבים שצינת השתמשו במילה.

יועצי לשון, כידוע, נחלקים לטהרנים ולאינם טהרנים.

הטהרנים יאמרו לך להוקיר רגלייך מן השימוש במילה 'בכדי' לציון תכלית, ואילו אחרים יכשירו את השרץ' כדבריך.

אנשי המזכירות המדעית אינם משתמשים במילה 'בכדי' לציון תכלית.

ואולם הבחירה היא שלך, אם מן הטהרנים את או ממי שאינם טהרנים.